

ERIC FRATTINI

MI6
SECRETELE DIN LEGOLAND

Traducere din limba spaniolă de
ANA CRISTINA POPA

CÂT DE SECRETE SUNT SERVICIILE SECRETE?

Spioni și conspirații, războiul tăcut al umbrelor — sunt încă, pentru mulți, referințele serviciilor de informații. O lume față de care ar fi mai bine să te protejeze ignoranța: lumea secretelor. Circula acum câțiva ani pe la noi butada că la fotbal și la servicii secrete se pricepe oricine... Apoi politica și-a cucerit binemeritata poziție și a înlocuit serviciile în înciudata glumă!

Poate că abuzul în a face din chestiuni serioase, de securitate, subiecte de talk-show este explicabil și, uneori scuzabil, dată fiind lunga istorie de teamă amestecată cu respect (sau chiar invidie), pe care au întreținut-o serviciile de informații din România. Lucrurile s-au mai schimbat între timp... În bine.

Cât de secrete mai sunt serviciile secrete este o întrebare la care se poate răspunde mai mult sau mai puțin în cunoștință de cauză, sociologic, politic, jurnalistic sau altfel, dar simplul fapt că ea se formulează arată că ceva fundamental s-a schimbat. Că ne-am dorit-o sau nu, încet, uneori contorsionat, lumea serviciilor secrete iese la iveală, asemenea unui melc convins în fine că a plouat cu democrație! Nici măcar formal ele nu se mai numesc servicii *secrete*, ci *de informații* (de securitate). Îmi amintesc că, pe la începutul anilor '90, vrând să am acces la Biblioteca Centrală Universitară și prezentându-mi legitimația de studentă la Academia Națională de Informații, o doamnă amabilă mi-a replicat: *Ahhh! Știu, știu! La informatică, acolo, nu?* Am confirmat amuzată și am intrat în sala de lectură.

Astăzi, numai cine nu a vrut nu a auzit de SRI și de SIE, de FBI și de CIA, de Shin Beth și de Mossad, de KGB/FSB sau GRU, de MI5 și (de neînchipuit până în 1993) despre MI6. Legi de organizare și funcționare reglementează acum activitatea serviciilor de informații, cu prevederi clare privind mandatele de ascultare și de urmărire, există deja teorii, paradigme și modele alternative în domeniu, se vorbește din ce în ce mai apăsător despre controlul civil

asupra sectorului de securitate în general, există comisii parlamentare pentru controlul activității serviciilor de informații, există dreptul la informațiile de interes public (și interesul național, la limită, poate fi considerat public), există purtători de cuvânt și site-uri oficiale ale serviciilor. Mai mult decât atât, începe să se consolideze o societate civilă cu asociații care-și propun să vegheze respectarea drepturilor cetățeanului, uneori fiind destul de atente, active și vocale referitor la mișcările serviciilor. Internetul a modificat la rândul-i, iremediabil și fundamental, accesul și, corelat, controlul asupra informațiilor.

Drept urmare, oricine are suficientă voință, energie, curaj, perseverență și experiență în a-și satisface curiozitatea legată de serviciile de informații și are darul de a investiga sistematic realitățile, va afla, mai devreme sau mai târziu, ce dorește. Sigur, nu operațiuni care se derulează, nu identitatea celor care lucrează acoperit, dar foarte multe altele...

O astfel de persoană dăruită este Eric Frattini, autorul celor patru volume dedicate MI6, KGB, CIA și Mossad. El tratează exhaustiv și într-o manieră inedită, prin întrebări structurate și răspunsuri aplicate, de fiecare dată în ritmul celor șase capitole (Originile, Directorii, Spionii, Trădătorii, Operațiunile, Departamentele și organizarea) toate aceste servicii de legendă ale spionajului și contra-spionajului mondial. Cărțile din seria Secretele Serviciilor Secrete completează colecția Studii de Securitate, aducând o abordare dinamică, practică și foarte actuală (toate cele patru volume sunt scrise în ultimii trei ani), potrivită atât apetitului pentru asemenea subiecte al cititorilor deja avizați, dar și (poate mai ales!) celor cărora nu le-a sosit încă timpul de a descifra complicatele căi ale acestei lumi, o lume atrăgătoare și respingătoare, frumoasă și periculoasă, necesară și blamată!

Dr. Mireille Rădoi,
București, martie 2008

SEMPER OCCULTUS

Întotdeauna secret.

Un motto la fel de secret ca și ceea ce exprimă.

Un motto care ascunde însăși tainele serviciilor de informații, care maschează în spatele său esența serviciilor de informații: SECRETUL.

Un motto astăzi dezavuat de societate, condamnat de democrație și desființat de însăși creatorii săi... Oare? Rezistența acestui dicton se întinde pe aproape 100 de ani de existență, negat fiind în aceeași măsură ca și serviciul secret ce-l avea ca și principiu fondator: MI6.

Mai putem astăzi să ne permitem să fim întotdeauna secreți? Putem digera cu discernământ secretul? Consimțim libertatea cunoașterii? Avem dreptul de a pătrunde misterele din spatele rațiunilor de stat? Sunt întrebări la care au încercat să răspundă, ani de-a rândul, cei care în fond conduceau această lume secretă britanică. Deopotrivă, presiunile societății civile s-au transformat în voci autorizate, care au început să se facă din ce în ce mai auzite. Analisti, congrese, organizații și asociații doreau ca vâlul să dispară. Dorințe bizare intrinsec umane sau sentimente de consolare în fața coerciției? Criticii serviciilor secrete britanice, făcând apel la exemple europene, preferau duritatea adevărului, decât dulcele amar al unei realități iluzorii și controlate.

În astfel de cazuri, când ai asupra-ți o opinie publică ostilă, încrâncenată, poți fi oricând sortit eșecului. Pseudo-legi și acte normative nu au făcut decât să arunce serviciile de informații într-o obscuritate publică. Ambiguitățile întotdeauna secrete provocau imprecizie, incoerență. Ermetismul nucleului de *intelligence*, criptând orice mesaj, controlând orice reacție, complica și mai mult haosul prolix al lumii informațiilor secrete, care astfel riscă și mai mult să se prăbușească în propriile deceptii secretomane.

Vremea războinicilor a trecut. Sabotajele și partizanii sunt azi doar metode asimilate terorismului. Aventurierii idealști au fost înlocuiți de analiști și strategii. Dificultățile din liniile inamice, în care spionai cu rafale de gloanțe și

mortiere deasupra capului, au ajuns simple amintiri de muzeu. Crah-ul economic, fluctuațiile valutare și crizele piețelor sperie mult mai mult lumea secretelor.

Anii nebuni ai înghețului comunist sunt acum subiecte predilecte ale istoricilor. Alianțele s-au destrămat. Amicii de ieri sunt dușmanii de azi. Granițele se evaporă într-un joc al unității prin diversitate. Care mai este însă și rostul secretelor întotdeauna secrete? Dezbaterile pe această temă vor continua, zăngănitul armelor sunând permanent ca o alarmă de avertizare ce a ținut conștiința trează. Politica batistei pe țambal a fost înlocuită cu cea a ochelarelor de cal: priviți secretul... Este însă singura perspectivă pe care putem să v-o oferim! Ostentativ se mimează deschiderea. Serviciului îi este recunoscută existența. Tăvălugul dezvăluirilor abia se declanșa.

1994, anul în care *de jure* vorbim de MI6. Momentul în care SEMPER OCCULTUS devine PUBLICUS. Pe cine a mulțumit însă? Când treci un prag, oare nu te gândești la următorul? Iar următorul pas necesită asumarea trecutului... Un trecut însă întotdeauna secret.

Sunt operațiunile secrete speciale incompatibile cu democrația? Sau activitatea secretă de informații este un rău necesar pe care totuși democrațiile trebuie să-l tolereze pentru a reuși să supraviețuiască într-o lume ostilă? Provocări la care trebuia să răspundă, de data aceasta, transparentul MI6.

Recunoașterea acestui serviciu a însemnat intrarea sa într-o nouă etapă, în care secretului i se conferă, pe alocuri, părți de interes public. Și totuși perspectiva lui OCCULTUS rămâne ca o umbră ce continuă să vegheze. Este vorba de tradiție, de conservatorism specific britanic sau societatea civilă a căzut în propria cursă?

Toate serviciile de informații solicită asigurarea secretului asupra obiectivelor sale. Ele trebuie să fie capabile să garanteze protecția identității surselor cât și protecția informațiilor primite. Secretizare atât de necesară deoarece este singura modalitate să le asigure maselor securitatea, fiind astfel împiedicată dezvăluirea publică a oricărei

date de identificare a celor care lucrează pentru o agenție de informații. Noțiuni simple, la prima vedere, dar totuși exprimate public după aproape 100 de ani.

Per ansamblu, lumea dezghețată a anilor '90 a produs acest val reformativ și în sferile secretelor de stat. Discutând public, și nu doar conspirat la colț de stradă, indică debarasarea de conspiraționismul specific secolului XIX. Constrângerile provocărilor noului mileniu trebuiau explicate. Discursul nu se putea referi însă doar la efecte. Trebuiau amintite cauzele, care, aproape întotdeauna, au fost ținute secrete.

Acest tip de convulsii sunt resimțite și de serviciile de informații ale Albionului, care, trecute prin filtrul diplomației publice, impuneau încă climatul glacial al secretelor. Își permitea o instituție, până nu de mult fantomatică, ca după un secol de activități încetoșate de mituri și legende, să se dezbrace în fața unui public avid de a o condamna? Sau ceea ce ne-a fost arătat este doar o autosugestie de transparentă alimentată de aceiași *fată morgană*? Este de la sine înțeles că reforma sistemului de informații fusese demarată, chiar dacă părea un proces cu dificultăți speciale.

Fără îndoială, pentru a proteja reputația democrației europene, în general, dar și cea engleză, în particular, reforma agențiilor de informații a fost realizată tacit, într-o izolare nu tocmai democratică. Controversele nu au întârziat să apară, disputele concentrându-se asupra principiilor generale necesare acestui mediu, care să indice ce este permis și ce nu este în lumea informațiilor. Deciziile politice și juridice trebuiau redimensionate, pentru a nu mai crea doar impresii, ci pentru a acționa ferm. Luarea în considerare, chiar și a unui cod de etică, ar fi însemnat re poziționarea deontologică a regulilor fundamentale ale jocului.

Dată fiind natura sensibilă a serviciilor de informații, supravegherea acestora a stârnit noi polemici. Trebuie exercitată de puterea executivă, legislativă sau juridică? Cu toate acestea s-a convenit ca partea executivă să fie pe deplin responsabilă pentru o coordonare adecvată și un

control ferm. Se impunea astfel crearea unei baze pentru asigurarea transparenței și controlului parlamentar. Nu toate structurile democratice ale Regatului Unit vor putea realiza supravegherea serviciilor de informații.

S-au scurs 13 ani de când ni s-a permis să spunem PARTIAL SECRET. MI6 rămâne însă încătușat în deceniile jocurilor de culise. Legitimitatea sa publică a fost cucerită. Identitatea sa mai are de așteptat. Deghizați în gentilomi amabili, fantelele din Legoland continuă să ne alimenteze visele. Ferecați înăuntrul propriilor secrete, prizonieri în propria cetate cu ale sale turnuri de fildeș, vasali pe propriile domenii, mințile luminate ale intelligence-ului britanic nu au ieșit încă la rampă. Ei doar au dorit să ne spună că fac parte din acest spectacol.

Spectacol care pentru noi va rămâne întotdeauna secret...

Tiberiu Troncotă,
Bistrița
februarie 2008

INTRODUCERE

Încă din 1909, spionii S.I.S-ului, cunoscut mai bine sub denumirea de MI6¹ (Departamentul Militar de Spionaj numărul 6), au migrat între realitate și legendă, datorită personajelor de roman precum impasibilul James Bond, indulgentul George Smiley sau rebelul Harry Palmer. Totuși, nu există îndoiala că, în ciuda imaginii clasice, a melonului și umbrelei folosite de către agentul Steed în clasicul serial Răzbunătorii², spionii britanici au fost întotdeauna o armată secretă. Din epoca regelui Henric al VIII-lea al Angliei, în timpul căruia a activat unul dintre cei mai buni spioni ai monarhului, Thomas Cromwell, până pe câmpurile de luptă sub conducerea ducelui de Wellington; din tranșeele de la Somme sau Verdun din Primul Război Mondial la Europa ocupată în al Doilea Război Mondial; din Rusia țarului Nicolae în Uniunea Sovietică aflată în plin Război Rece; de pe aridele câmpuri de luptă afgane pe încercatele câmpuri de luptă irakiene, agenții Serviciului Secret de Spionaj, cunoscut și ca MI6 sau „Firma“, au dus la capăt una din cele mai bune munci de colectare a datelor de spionaj din istorie. Sir George Mansfield Smith-Cumming³, primul C al MI6; Sidney Reilly⁴, supranumit „Asul Spionilor“, care a fost implicat în tentativa de asasinat asupra lui Lenin; Lionel Crabb⁵, unul

¹ Military Intelligence Department Six.

² The Avengers, serial britanic protagonizat de către Patrick Macnee și Diana Rigg, care a rulat din 1961 până în 1969.

³ Căpitanul sir George Mansfield Smith-Cumming, 1 aprilie 1859-14 iunie 1923. În calitate de prim director al MI6, este cunoscut prin faptul că a reușit să creeze un serviciu de spionaj după căderea imperiului.

⁴ Locotenent Sidney George Reilly, 24 martie 1873/1874 — 5 noiembrie 1925, un aventurier de origine rusă. Se spune că a spionat pentru cel puțin patru națiuni. Ian Fleming l-a folosit ca model pentru James Bond.

⁵ Un spion subacvatic de excepție. A dispărut în timpul unei misiuni de spionaj.

dintre cei mai buni scafandri spioni; Joan Pujol⁶, spionul spaniol al MI6, care a reușit să îl convingă pe Hitler că invazia aliaților urma să treacă prin strâmtoarea Callais; Kenneth Benton, unul dintre cei mai mari experți pe probleme spaniole sau John Brown⁷, spionul care era capabil să-și amintească peste trei sute de coduri numeric și mulți alții sunt câțiva din agenții care au adus prestigiu unuia dintre cele mai cunoscute servicii de spionaj.

A avut parte, de asemenea, de o serie de insuccese, datorate spionilor britanici care au trecut în tabăra KGB-ului în timpul Războiului Rece. Operațiunile SIS împotriva Uniunii Sovietice au fost compromise major în momentul numirii lui Harold Adrian Russell „Kim“ Philby⁸ în funcția de șef al Secțiunii de Contraspionaj R5. Philby era în realitate un agent KGB. Cei doi ani cât a ocupat postul respectiv, la care se adaugă și cei doi cât a fost șef al Centrului din Turcia și Washington au provocat unul din cele mai grave atacuri ale spionajului sovietic asupra structurilor britanice. Unul din planurile pe care Philby le-a dezvăluit Moscovei se referea la operațiunile paramilitare comune, organizate de către CIA americană și MI6 britanic în Albania lui Enver Hodja⁹.

Mulți ani mai târziu, „Firma“ a suferit o altă lovitură gravă când un ofițer britanic al SIS a dezvăluit existența așa-numitului „Tunel al Berlinului“ (Operațiunea Gold), cu ajutorul căruia puteau intercepta toate comunicațiile

⁶ Nume de cod „Garbo“, agent dublu născut la Barcelona.

⁷ Ofițer noncombatant al Artileriei Regale, fost prizonier de război, a transmis MI6 informații despre atacurile cu bombă. A participat la identificarea lui John Amery.

⁸ Kim Philby, 1 ianuarie 1912 — 11 mai 1988. Născut în localitatea Ambala, provincia Punjab. Însuși tatăl său a fost recrutat de către SIS și promovat ofițer după absolvirea Trinity College, fiind trimis ca funcționar și om de afaceri în India și Orientul Mijlociu. Kim Philby era comunist și a spionat atât pentru NKVD, cât și pentru KGB.

⁹ Liderul Republicii Populare Albaneze, 16 octombrie 1908-11 aprilie 1985, a fost de asemenea prim ministru iar apoi ministru de externe al respectivei țări. Conducerea sa s-a caracterizat prin izolarea de restul Europei și alegerea marxism-leninismului anti-revizionist, „hodjaismul“.

dintre Moscova și unitățile sale militare staționate în Germania ocupată. Agentul trădător nu era nimeni altul decât George Blake¹⁰, care a devenit agent sovietic după captivitatea sa într-un lagăr de muncă din Coreea de Nord. Blake s-a întors din prizonierat ca un erou și i-a fost reactivată autorizația de securitate. În final, Blake a fost identificat, capturat și condamnat pentru încălcarea „Actului Secretelor Oficiale“. Trimis la închisoare, a reușit să evadeze, reapărând la puțin timp după aceea la Moscova.

MI6 nu a avut parte întotdeauna de insuccese. În 1960, britanicii au reușit să pătrundă în serviciile de spionaj poloneze și sovietice, în acesta din urmă datorită colonelului Oleg Penkovsky.¹¹ Militarul i-a oferit MI6 informații valoroase, cum ar fi fotografii cu amplasamentele proiectilelor sovietice, inclusiv un manual de instrucțiuni pentru rachete. De asemenea, i-a oferit îndeajuns de multe informații pentru ca CIA și MI6 să descopere că sovieticii amplasaseră rachete SS4 MRBM¹² și SSS 5 IRBM¹³ în Cuba în octombrie 1962. Mai târziu, Penkovski a fost identificat și executat. SIS a continuat să opereze în URSS în timpul Războiului Rece, reușind să-l recruteze în anii '70 pe Oleg Gordievsky, care a devenit cea mai bună sursă de informații din Uniunea Sovietică a MI6 până la evacuarea sa în 1984 în Marea Britanie.

Adevărata amploare a activităților „Firmei“ în cea de-a doua jumătate a Războiului Rece nu este cunoscută, dar se știe că un șef secundar al unui Directorat KGB i-a înmănat MI6 informația conform căreia „Forțele Alfa“ ale KGB urmau să fie mobilizate în august 1991 pentru a organiza o lovitură de stat împotriva lui Mihail Gorbaciov.

Treptat, MI6, confruntat cu opinia publică britanică, și-a schimbat tendința de a rămâne în umbră în special când o serie de greșeli a provocat o reacție de respingere a

¹⁰ Născut George Behar în 11 noiembrie 1922.

¹¹ Oleg Vladimirovici Penkovsky, nume de cod „Agent Hero“, fost colonel al GRU. Este considerat unul dintre cei mai valoroși agenți ai Vestului în Uniunea Sovietică.

¹² Rachete balistice cu rază medie de acțiune

¹³ Rachete balistice cu rază intermediară de acțiune

cetățenilor britanici față de propriile servicii de spionaj. Una din aceste greșeli a fost publicarea a două note informative care conțineau informații false conform cărora Irakul lui Saddam Hussein avea acces la arme de distrugere în masă. Acest fapt a dus la intrarea în război a Marii Britanii alături de Statele Unite. A doua greșală s-a înregistrat în zilele de 7 și 21 iunie 2005, când mai multe bombe au explodat în stații de metrou și autobuz din Londra, cauzând aproximativ cincizeci de morți și în jur de șapte sute de răniți. O celulă islamistă, aparținând Al-Qaeda, lovise în plină inimă a metropolei, fără ca MI5 sau MI6 să poată preveni teribila lovitură. Cetățenii britanici au început să se întrebe ce făceau spionii britanici și de ce nu erau capabili să vadă ceea ce urma să vină, la fel ca în cazul 11-S în Statele Unite și CNI în 11-M în Spania.

În decembrie 2005, SIS a făcut public faptul că îl alesese pe profesorul Keith Jeffery, expert în Istorie Britanică al Universității Belfast, ca să scrie prima istorie oficială a MI6. Era clar că cetățenii aveau dreptul să cunoască istoria spionilor lor. „Istoria oficială“ urma să acopere perioada cuprinsă între 1909, când „Firma“ a fost creată în Marea Britanie, până în prima perioadă a Războiului Rece, în 1949. „Voi putea pune în lumină anumite părți ale istoriei care până acum erau ascunse și care, niciodată până acum, nu a fost studiate din cauza lipsei de informații“, a afirmat Jeffery, care prevede să încheie istoria oficială în 2010. Jack Straw, pe atunci secretar al Foreign Office-ului, declara că sarcina istoricului britanic „va marca un pas foarte mare în istoria SIS și va permite publicului să afle mai multe despre MI6“. Nu există nici o îndoială că SIS se deschide publicului prin măsuri cum ar fi publicarea, pentru prima dată în istoria sa, a unor anunțuri pe Internet pentru a recruta noi spioni britanici care vor trebui să combată noile amenințări sau aceea de a numi ca șef al „biroului“ din Berna pe un homosexual.

Până acum, activitățile secrete ale MI6 au fost povestite în romane foarte populare scrise de Len Deighton, creatorul personajului Harry Palmer; John Buchan, autorul faimosului roman *Cele treizecișinouă de trepte*; Ian Fleming,

creatorul personajului James Bond; William Somerset Maugham, Graham Greene sau John Le Carré, toți foști agenți MI6. Ceea ce este clar este că această legendă, țesută de mulți, încă de la începutul secolului XX, nu va ajuta SIS să-și adapteze sistemele și operativitatea în fața noilor dușmani care pândesc Marea Britanie a secolului XXI.

Capitolul I

ORIGINI

Ce nume folosește Mossad-ul israelian pentru MI6?

„Numărul Șase“.

Cum mai denumesc MI6 serviciile de spionaj aliate?

Îl mai denumesc și „Firma“.

Care sunt originile MI6?

MI6 provine din Biroul Serviciului Secret de Spionaj, creat în 1909 de către Comitetul Imperial de Apărare. Acesta este într-adevăr anul în care Marea Britanie a decis să creeze un corp permanent care să culegă date de spionaj, atât în afara cât și în interiorul Marii Britanii.

Care este pagina web a MI6?

<http://www.mi6.gov.uk/output/Page79.html>

Ce înseamnă MI6?

Military Intelligence Department 6 (Departamentul de Spionaj Militar numărul 6)

Care este denumirea formală a MI6?

Secret Intelligence Service (SIS), Serviciul Secret de Spionaj. Numele de MI6 a fost folosit de-abia în 1916.

Care sunt atribuțiile sale?

Culegerea de date de spionaj din străinătate cu scopul de a-i oferi guvernului britanic îndeajuns de multe

informații pentru a putea promova și apăra interesele economice și securitatea națională a Regatului Unit.

Unde este sediul MI6?

Sediul MI6 este într-o clădire modernă din Vauxhall Cross în Londra.

***Când a fost singura dată când MI6 a permis
turnarea unui film în sediul său central?***

În 1999, pentru filmul din seria James Bond, *Lumea nu e îndeajuns*. Secvența în care broșa pe care o purta un finanțist explodează în interiorul sediului central al MI6 era înaintea genericului. Guvernul a avut rezerve serioase în privința filmărilor în interiorul cartierului general din motive de securitate, dar secretarul Foreign Office-ului, Robin Cook a răspuns astfel: „Dacă James Bond a făcut atât de multe pentru Guvernul nostru, Guvernul nostru nu va pierde nimic dacă va face ceva pentru domnul Bond“.

***Când a fost singura dată când sediul MI6 a fost
obiectivul unui atentat?***

În ziua de 20 decembrie 2000, când clădirea a fost atacată cu o rachetă antitanc rusească RPG-7. Proiectilul, lansat de pe o motocicletă, a lovit etajul al optulea, cauzând daune superficiale. Divizia Antiteroristă a Poliției Metropolitane a atribuit atacul IRA.

***Ce arhitect a proiectat cartierul general al MI6
din Londra?***

Terry Farrell¹⁴.

¹⁴ Născut în 1939 la Sale, Cheshire. Stilul său este o combinație între hi-tech și postmodernism.